

Nefret suçlarına karşı mücadelede şaşan hedef

Bilindiği gibi, İrkçılığa ve Milliyetçiliğe DurDe Girişimi ve Sosyal Değişim Derneği olarak, 2011 yılının Nisan ayında Türkiye’de *ilk kez* düzenlenen bir *uluslararası* “**Nefret Suçları Konferansı**” gerçekleştirdik. Konferansa toplam 32 konuşmacı ve 500’ün üzerinde izleyici katıldı. Durum böyleyken, nefret suçlarına karşı mücadele çabaları açısından böylesine önemli bir etkinlik karşısında bazı kişilerin baştan itibaren olumsuz bir tavır sergilediğini, konferansı boykot etmeye varacak derecede uzlaşmaz bir tutum içine girdiğini hayret ve üzüntüyle gözlemledik. Tutumlarının gerekçesi olarak, kendilerine baştan danışılmadığını; bu konunun temel olarak kendilerini ilgilendirdiğini, nefret suçları alanında ilk kendilerinin çalışmaya başladığını ve çok uzun süredir bu alanda mağdur olanların kendileri olduğunu; dolayısıyla kendilerine danışılmadan düzenlenen böyle bir konferansı boykot ederek bize ders verdiklerini, bizimle paylaşmadan, doğrudan kamuoyuna açıkladı. Bazıları katılmamalarının nedeni olarak, konferansın konuşmacılarının anayasa referandumunda belli bir tutum içinde olan bir kampanyanın katılımcıları arasından özellikle seçildiği şeklinde, gerçeği yansıtmayan açıklamalarda bulundu.

Bazı noktaların altını bir kez daha çizmek istiyoruz:

- Gerek DurDe gerekse Sosyal Değişim Derneği, kuruldukları günden bu yana, ırkçılık, milliyetçilik, etnik ayrımcılık ve nefret suçlarına karşı mücadeleyi temel faaliyet alanı olarak belirlemiş ve bu doğrultuda hareket etmiştir.
- Her iki kurum da bu alanda nefret suçları mağduru belli bir kesim ile sınırlı kalmadan, tüm mağdurları kapsayan bir tutum sergilemiş ve bundan asla taviz vermemiştir. Nefret suçlarına karşı tüm mağdurların, farklı görüşleriyle *birlikte* mücadelesini önemsemiştir.
- Bazı kesimlerin “bize danışılmadı” şeklindeki suçlamaları gerçeği yansıtmamaktadır. Konferansın *taslak* programı ilk önce sivil toplum kuruluşlarına yollanmış ve kurumlardan gerek büyük oturumlar, gerekse atölyelerle ilgili programa ilişkin katkı ve eleştirileri istenmiştir. Nitekim program son haline getirilip, kamuoyuna geniş duyuru yapılmadan önce bu eleştiri ve öneriler dikkate alınmıştır.
- LGBT bireyleri ve sivil toplum kuruluşlarının özellikle Türkiye’de nefret suçlarının önde gelen hedefi olduğunun bilincindeyiz. Ama biliyoruz ki, Türkiye’de nefret suçları mağduru olanlar ve bu nedenle şiddete uğrayanlar sadece LGBT camiası değil. Örneğin Kürtler ulusal ve etnik kimliklerinden, Aleviler inançlarından, Çingeneler etnik kimliklerinden, yine Ermeni, Musevi, Rum ve Süryani gibi azınlıkların kimlik ve inançlarından dolayı nefret suçları mağduru olduğunu; çoğu kez de cinayet veya linç edilmeye varacak derecede şiddet fiilleriyle karşı karşıya kaldıklarını gözlemliyoruz.
- Bu nedenle, mağdurlar arasında kategorik olarak bir hiyerarşi kurmayı, nefret suçlarının en önde gelen mağduru kimdir sorusuna yanıt aramayı ve düzenlenecek etkinlikleri bu öznel önem sırasına göre gerçekleştirmeyi sakıncalı buluyoruz.
- Çoğu kez mağdurların sorunları karşılıklı bir birine anlatmakla sınırlı kalan etkinlikler düzenleniyor olduğunu tespit ederek, konferans konularını daha geniş kesimleri de katacak şekilde belirlemeye çalıştık.
- Tüm bu titizliğimize rağmen, konferansın örgütlenmesinde birçok eksikliğimizin olduğunu da bilincindeyiz. Dolayısıyla da eleştirilere açtık. Ancak söz konusu kampanya, eksikliklerin düzeltilmesine yönelik yapıcı bir eleştiriden ziyade, sadece karalamaya yönelik yıkıcı bir hal almıştır. Bizler, herkesten önce nefret suçlarına karşı mücadele edenlerin başkalarını karalama ve damgalamaktan uzak durması gerektiğine inanıyoruz.

Yukarıda ifade edilen örgütlenmeye ilişkin çabalarımız sürerken, “**Nefretin siyaseti: İslamofobi, Antisemitizm, Milliyetçilik**” başlıklı oturumda moderatör olarak düşünülen¹, kendisi de nefret suçları mağduru olan Hilal Kaplan’ın katılımına ilişkin LGBT camiasından bazı kişiler ve bazı Müslüman sivil toplum örgütlerinden tepkiler geldi. Facebook üzerinde kurulan bir grup, konferansa yönelik bir “boykot” kampanyası yürütmeye başlarken, bir yandan da konferansa yönelik bazı radikal Müslüman sivil toplum örgütlerinden saldırı duyuları aldık. Bu kampanya karşısında Hilal Kaplan toplantıda kendisine öngörülen moderatörlük görevinden geri çekildi. Düzenleyici kurumlar olarak bu durumdan dolayı bir açıklama yaptık ve Hilal Kaplan’a olası gerilimlerin önüne geçilmiş olması bakımından gösterdiği anlayışından dolayı teşekkür ettik.²

Ancak, karalama kampanyasını yürüten grup burada durmadı; yaptığımız yazılı açıklamada Hilal Kaplan’a “sayın” diye hitap etmemize ve teşekkür edişimize saldırmaya başladılar.

Bu çevrelerin özellikle Facebook sayfalarında yürüttükleri tartışmalarında nefret suçları failleriyle ne derece benzer söyleme sahip olduklarını üzülmeye izledik. Bazı kişiler, Hilal Kaplan’a yönelik “Cemaat orospusu” diye saldırıya kadar ileri gitti. Üzücü olansa, bu ifadeler karşısında gruptan hiç kimsenin bir tepki göstermemesi idi.

Burada önemli bulduğumuz bazı noktalara işaret etmek istiyoruz:

- Nefret suçları karşıtı mücadeleye zarar vermemek adına söz konusu gerilimde, tarafımıza ağır saldırılar söz konusu olmuş olsa da, suskun kalmayı, polemige girmemeyi tercih ettik.
- Öte yandan, söz konusu kampanyayı yürüten kişilerin LGBT camiasının bütününe temsil etmediğinin bilincindeyiz.
- Konferans konuşmacılarının inançları, dünya görüşleri veya ideolojik tutumlarını, isimlerin belirlenmesinde hiçbir şekilde bir kıstas olarak düşünmedik. Tek ölçütümüz konuşmacıların böylesine bir konferansa ne derece katkıda bulunabileceği şeklinde oldu.
- Konferansa farklı düşüncelerden konuşmacıların katılmış olmasını bir sorun olarak değil, bir zenginlik olarak görüyoruz. Farklılıklarımızla bir arada olmanın, nefret suçlarına karşı mücadelede olmazsa olmaz bir koşul olduğuna inanıyoruz.
- İslam dininin cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet konusundaki yorumlarına yönelik eleştirilerimiz, inanç ve ifade özgürlüğüne ve Müslümanlara yönelik toptan bir ayrımcılığa dönüşmemelidir. Elbette ifade özgürlüğünün kullanıldığı koşullar ve bu ifadelerin oldukça hassas bir grup olan LGBT'lere nasıl bir geri dönüşü olabileceğini de unutmamak gerekir. Burada inanç ve ifade özgürlüğü/nefret söylemi ve nefret suçu arasındaki çizginin oldukça ince olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyoruz.
- Nefret suçu ya da söylemi mağduru kişilerin, kendilerinin de farklı alanlarda nefret suçu ya da söylemi üretebilecekleri bir kültürde yaşadığımızı; hepimizin bu kültürün parçaları olduğunu biliyoruz. Bu yüzden, nefretin hem maruz kalınan, hem de *yeniden* üretilen bir söylem olduğunun bilinciyle, nefret suçu mağduru farklı kimliklerin bir araya gelmesi, yüzleşerek, ortak adımlar atılmasına yönelik çabaları önemsiyoruz.
- Hilal Kaplan, *homofobi* konusunda değil, kendisinin de mağduru olduğu bir konuda; “**Nefretin siyaseti: İslamofobi, Antisemitizm, Milliyetçilik**” başlıklı oturumda moderatör olarak öngörülmüştü. İnançlarından ötürü mağduru olduğu bir konuda konuşmasının engellenmesinin nefret suçları mücadelesine ne kadar katkı sağlayabileceğini kamuoyunun takdirine bırakıyoruz. Boykot edenlerin, bu toplantıya katılmayarak, daha geniş kesimlerle görüşlerini paylaşma fırsatını kaçırdıklarına inanıyoruz.
- Nitekim konferans boyunca en verimli tartışmaların geçtiği oturum, Müslümanlar ve diğer inançlardan kişilerin de geniş katılımıyla; homofobi, ifade ve inanç özgürlüğü gibi sorunların yoğun tartışıldığı “**Herkesin “Ötekileri”:** Cinsel Kimliğe Yönelik Nefret Suçları ve LGBT Bireylerin Örgütlenme Sorunları” başlıklı oturum oldu.
- Türkiye gibi nefret suçları teriminin henüz yeni tartışılmaya başlandığı, bu konuda toplumsal bilincin son derece zayıf olduğu bir ülkede, konferansa karşı yürütülen bu boykot ve karalama kampanyasının, aslında bu alanda verilen genel mücadeleye zarar vermiş olduğunun görülüyor olması ise gerçekten üzüntü verici.

Sorunlar bu noktada kalsaydı, nefret suçlarına karşı yürütülen mücadeleye daha fazla zarar verilmemesi açısından muhtemelen bu uzun açıklamayı yapmaktan geri duracak, sessizliğimizi sürdürecektik. Ancak ne yazık ki, yukarıda açıklanan süreç sonunda DurDe ve Sosyal Değişim Derneği, homofobik ve transfobik ayrımcılık konusunda verilen “**Hormonlu Domates Anti Homofobi ve Transfobi Ödülü**”ne aday gösterildi. Adaylığa gerekçe olarak da, “*Konferansa Hormonlu Domates sahibi Hilal Kaplan’ı çağırdığı; LGBT bireylerin ve örgütlerin verdiği tepkiye karşılık Hilal Kaplan’a konferanstan çekilme kararına anlayışı için teşekkür ettiği...*” açıklaması yapıldı. Hilal Kaplan’a düşüncelerinden dolayı değil, konferanstan çekilerek, olası bir gerginliğin ortadan kaldırılmasına katkı sağlamış olması nedeniyle teşekkür ettiğimizin altını bir kez daha çizmek istiyoruz. Evet, Hilal Kaplan’ın eşcinsellik üzerine ifadelerini, içeriğine katılmasak da, inancının bir ifadesi ve kişisel düşünceleri olarak görüyoruz. Öte yandan, bu ifadelerin Türkiye’de yaygın homofobik düşünceleri beslediği, LGBT camiasına karşı oluşturulan iklimde katkıda bulunduğunu; oluşan bu ortamda birçok LGBT bireyinin cinayete varan şiddetle karşı karşıya kaldığının bilinciyle, içeriğine hiçbir şekilde katılmıyoruz.

Bizce, cinsiyetçiliğe ve cinsel kimlik ayrımcılığına karşı net bir tutuma sahip, fiilen de bu doğrultuda tutum alan, her zaman LGBT mücadelesinin yanında yer almış iki örgütün böylesine anlamlı bir ödüle aday gösterilmesi, adayların seçimine ilişkin soru işareti oluşturmuştur. Eşcinsellik konusunda düşüncelerine katılmadığımız bir insanı, kendisinin de mağduru olduğu nefret suçları konusunda bir etkinliğe davet etmiş olmamızdan dolayı böylesine bir ödüle aday gösterilmiş olmamızın, her şeyden önce ödüle gölge düşürdüğüne inanıyoruz.

Nefret suçları alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve aktivistlerin de bildiği gibi, DurDe ve Sosyal Değişim Derneği olarak nefret suçlarına karşı mücadelenin güçlenmesi amacıyla bir platform/koalisyon oluşturulması için uzun bir süredir çaba gösteriyoruz. Bu çabamızda hiçbir zaman kendimizi mağdurları temsil eden örgütlerin yerine ikame etmediğimiz gibi, özne olma saikiyle de hareket etmedik. Çabamız, nefret söylemi ve nefret suçlarına karşı mücadelede tüm mağdurlarla bir araya gelmek ve birlikte mücadelenin olanaklarının oluşturulmasına katkıda bulunmaktır.

Tartışmaların bu türden anlamlı birlikte mücadele zeminlerinin oluşturulması çabalarına da zarar verdiğini görmek ise üzüntü verici. İleriye yönelik birlikte adım atılması çabalarının önündeki engellerin kaldırılması bakımından, seçici kuruldaki arkadaşların aday gösterilmemiz konusundaki kararlarını gözden geçirmelerini diliyoruz. Zira bu seçim, Türkiye’de nefret suçlarına karşı mücadelede hedefin ne kadar şaştığının göstergesi olarak tarihe geçecektir.

Son olarak, bu konuda daha ayrıntılı bilgi almak ve bizimle tartışmak isteyen herkes ile görüşmeye açık olduğumuzu belirtmek isteriz.

İrkçılığa ve Milliyetçiliğe DurDe Girişimi
Sosyal Değişim Derneği
15 Haziran 2011

¹ Hilal Kaplan’ın moderatör olarak öngörülmesi, yukarıda bahsi geçen bazı çevrelerin konferansı boykot ettiklerini kamuoyu önünde açıklamalarından çok sonra olmuştur.

² <http://www.durde.org/2011/04/kamuoyuna-aciklama/>